

Gaál Gábor költői munkássága még eddig megfejtetlen, ismeretlen kéziratok, fordítások, publikációk felfedezésével gazdagodhat. Aki egy életpéldát mutatott szerkesztői-szervezői tevékenységével, nyíltan vállalta a szembenézést, nemegyszer, alig magyarázható szerénységből, álnevek mögé bújt. Fogarasi Béla, Semlyén Dezső, Medve Miklós, Szacsavay Gusztáv, Szentgyörgyi Anna, Gerő György mind-mind az ő képzeletének szülöttei. És még ki tudja, hány név lehet, amely mögött Gaál Gábor rejtőzik.

Nem kívánta ez a dolgozat a költői életművet teljességgel bemutatni. Egyetlen céllal íródott: a felhívás-figyelmeztetés szándékával. Gaál Gábor teljes életművének minél előbbi feltárását az idő nagyon sürgeti.

SZAKOLCZAY LAJOS

JUHÁSZ GYULA KÉT LEVELE

Falu Tamásnak, a ma Ócsán élő poétának és regényírónak nevét nem idézi, nem idézheti a Juhász-irodalom, mert eddig csak a nagy magyar költő hűséges tisztelőinek Juhász-emlékezést nem publikáló táborához tartozott. Most a birtokában levő két ismeretlen Juhász-levél közvetett közlésével maga is helyet kér a Juhász-filológiában. Mindkét írást féltett ereklyeként őrzi irodalmi emléktárgyai között.

I. LEVÉL FALU TAMÁSHOZ

Juhász Gyula 1914. kora tavaszán öngyilkosságot kísérelt meg Pesten, és a Rókus-kórház sebészeti osztályára került. Első látogatói sorában ott volt Falu Tamás is, jöllehet — írásbeli nyilatkozata szerint — nem tiszteleggetett személyesen Juhász betegágyánál: „Nem engedtek be hozzám senkit, egy ápolónővel küldtem be neki ibolyacsokromat.”¹ Juhász felgyógyulása után hazatér Szegedre, s innen köszöni meg barátainak, tisztelőinek érdeklődő magatartásukat. Falu Tamásnak egy képes levelezőlap címodalán a közlésre kijelölt bal szegélyen így ír:

Végtelenül kedves figyelméért, megható (áthúzva: kedv) szeretetéért fogadjagyelegelőre e pár sorban hálás, őszinte köszönetemet.

Nagyrabecsülő társa

Juhász Gyula

A címzés szövege:

Nagys.

Falu Tamás

Úrnak, a poétának

Monor

A postabélyegzőn pontosan olvasható a kelet: *Szeged 914. ÁPR. 3-N 2²*

II. LEVÉL SZALAY JÓZSEFHEZ

Nagyfalusi Jenő, a mártírhalált halt költő és művészettörténeti író (1901—1944) Szegedről indult el, s ha sorsa Budapest tanári, majd szerkesztői világába torkolt is, életének egy szakasza Pécshez kötődött. Itt végezte egyetemi tanulmányait, s itt szerkeszti a *Symposion* című folyóiratot. Ezért újítja meg a „félbemaradt költő” emlékét

¹ Hozzánk írt, 1969. febr. 16-áról keltezett levele. — Persze legközvetlenebb barátai, a lapok munkatársai közelébe kerülhettek, így Kosztolányi Dezső, Eörsi Júlia stb. (l. Juhász Gyula 1883—1937. Szerkesztette, a kísérő szöveget és a jegyzeteket írta Paku Imre. Budapest, 1962. 214—5, 222, 224).

² E dátum alapján módosíthatjuk Péter László kronológiai adatait. Megállapítása szerint ugyanis a költő 1914. ápr. 4-én tér haza Szegedre. Nyilvánvalónak kell tartanunk, hogy Juhász már ápr. 2-án szegedi otthonában tartózkodott. Ezt a vélt bizonyosságot a postai keltezés feltételezheti, hisz a Falu Tamáshoz írt levelezőlapot legkésőbb ápr. 3-án délelőtt meg kellett írnia. Egyébként maga Péter László engedélyezi a korrekciót: „Egy-két napos eltérés könnyen adódhat” (Juhász Gyula 1883—1937. 599, 605). De a feltevést támogatja a Kosztolányi Dezsőhöz intézett azon keltezetlen képes levelezőlap kikövetkeztetett dátuma is, amelyben megköszöni a róla írt aggodó hírlapi cikkeket. Itt az időpont meghatározásának az az alapja, hogy „a postabélyegző keltezése szerint ápr. 4-én érkezett a lap Szegedre” [elírás Szegedről helyett] (Babits—Juhász—Kosztolányi levelezése. Sajtó alá rendezte és a jegyzeteket írta Bella György. Budapest, 1959. 208—9, 320).

születésének 60. évfordulóján a Jelenkor. A Symposion keletkezéstörténetének izgalmas mozzanatai kapcsán láttatja meg alakját Várkonyi Nándor,³ teszi teljesebbé Féja Géza levele nyomán jellemrajzi vonásokkal a haladás emberének képét Dévényi Iván,⁴ és tárja fel gazdagon dokumentált, őszinte tanulmányában Juhász Gyula és „első igazi fölfedezettje” kapcsolatát Péter László.⁵ Juhász már a diákköltő Nagyfalusi jelentkezését lelkesülten fogadja, első verses füzeteiről (Az Isten derengése. A jejenyék alatt. Symposion kiadása, 1924) írt bírázataiban pedig a túláradó elismerés hangján értékeli újszerűségét, egyéni mondanivalóját, versein átsugárzó műveltségét.

Először 1924. április 13-án, húsvét előtt egy héttel jelent meg magasztaló ismeretése a Szeged virágvasárnapjára számában: „Ez a két új magyar költeménykötet végre valóban újságot hoz líránkba, újságot a szó legnemesebb és legmélyebb esztétikai értelmében... Ez az új költő talán a legműveltebb valamennyi fiatal kortársa között, halálos biztonsággal járatos a modern szellemtörténet, a német költészet és filozófia gazdag és hatalmas birodalmában.”⁶ Két hónappal később, 1924. június 8-án, pünkösdi vasárnapján a Magyarság hasábjain foglalkozik újból — s ha lehet, még határtalanabb rajongással — a fiatal költővel. Ha ott Hölderlin és Nietzsche közelségét említette, itt a magyar költészet nagyjait idézi: „A magyar költészet történetében kevés misztikus hangra figyelhettünk, talán Komjáthy Jenő az első, aki ezt megütötte, de benne a filozófus erősebb, mint a poéta. Nagyfalusi lírája az amor intellectualis Dei új magyar változatát hozza, amely más, mint Ady robosztusan protestans istenakarása, valami egészen különös, fájdalmas és fiatalos gyöngédség és epedés él benne.”⁷

Juhász Gyula keveset gondolhatott írásai megjelenésének időpontjával. Erre mutatnak alábbi levelének azok a kitételei, amelyeket válaszként küldött Szalay József érdeklődésére.⁸ A „literátus-főkapitány”-t, a Dugonics Társaság elnökét (1917—1937) meleg barátság fűzte Juhász Gyulához. Tapintatos mozdulatainak segítő tartalma gyakran pozitív pillanatokat jelentett a költő gondterhes életében.⁹

A levél így hangzik:

Kedves Elnököm,

Nagyfalusi verseiről a Szegedben és a Magyarságban írtam ismertetőt.

Sajnos, nincs meg egyik sem és nem is tudom biztosan, hogy mikor jelentek meg. De a Szegedben megjelent cikket én meg fogom keresni, vagy Nagyfalusi¹⁰ révén megszerezni és elküldöm neked!

Szeged, 1924 július 11.

*Igaz híved
Juhász Gyula*

NB. (áthúzva: *annyi*) *A Szegedben pünkösdi előtt pár héttel, a Magyarságban pünkösdi táján jött a cikk. Ma vagy holnap elküldöm a Szeged-it!*

A minden bizonnyal küldönc útján kézbesített levél címzése:

Méltóságos

*dr. Szalay József
ker. főkapitány Úrnak
a Dugonics Társaság elnökének*

H.

Közli: SCHEIBER SÁNDOR—ZSOLDOS JENŐ

³ Egy félbemaradt költő. Jelenkor 1961. 720.

⁴ Még egyszer a „félbemaradt költő”-ről. Uo. 1962. 256.

⁵ Juhász Gyula és Nagyfalusi Jenő. Uo. 1962. 643. L. még Péter László: Juhász Gyula a forradalmakban. Budapest, 1965. 170, 269, 327.

⁶ Juhász Gyula: Egy új költő. Szeged, 1924. ápr. 13. (87. sz.) 7.

⁷ (j. gy.): Új lírikus. Magyarság 1924. jún. 8. (112. sz.) 14.

⁸ 1914 karácsonya táján Eörsi Juliát kéri meg, kutassa fel a Nyugat-ban 1909 vagy 1910 ősze végén megjelent *Szemek* című versét (Juhász Gyula 1883—1937. 235).

⁹ Vásárhelyi Júlia: Emlékek Szeged nagy főkapitányáról: Szalay Józseféről. Délmagyarország 1940. dec. 25. (287. sz.) mell. 5—7.

¹⁰ Nagyfalusi ekkor már Pécssett tartózkodott. L. Péter László: Jelenkor 1962. 645.